

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete
10 poäng

Rädd för det okända
En studie i manliga elevers attityder till homosexuella.

Afraid of the unknown.

A study of male students attitudes towards homosexuals

Ola Mårtensson

Lärarytbildningen 60p

Höstterminen 2005

Examinator: Jan Härdig

Handledare: Sten-Sture Olofsson

Malmö högskola
Läraryrket
Skolutveckling och ledarskap
Höstterminen 2005

Mårtensson, Ola, 2005, Rädd för det okända - En studie i manliga gymnasieelevers attityder till homosexualitet. (Afraid of the unknown – A study in male student attitudes towards homosexuals). Skolutveckling och ledarskap, Läraryrket, Malmö Högskola.

Syftet med föreliggande arbete är att undersöka manliga gymnasieelevers attityder till homosexualitet i samkönade samhällsvetar- och naturvetarklasser respektive enkönade klasser på bygg-, fordons- och elprogrammen, samt granska vilka skillnader det eventuellt finns i attityder mellan grupperna.

Examensarbetet ger en kortare översikt över aktuell litteratur kring genus- och manlighet samt en sammanställning av de undersökta skolornas lokala planer mot homofobi eller motsvarande. Jag har tagit hjälp av en enkätundersökning kring såväl personliga som politiska frågeställningar kring homosexualitet för att se vilka attityder eleverna har och hur de motiverar sina ställningstaganden.

Sammanfattningsvis pekar resultaten av undersökningen på att skillnaderna mellan de bägge undersökningsgrupperna är ganska stora, inte minst i fråga om elevernas personliga uppfattningar om huruvida de är toleranta eller ej till homosexuella. Då de enkönade klassernas attityder är klart mer intoleranta än de samkönade klassernas.

Nyckelord: homosexualitet, manlighetsforskning, gymnasieelever, attityder

Ola Mårtensson
Bellevuevägen 3d
217 72 Malmö

Handledare: Sten-Sture Olofsson
Examinator: Jan Härdig

INNEHÅLL

1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	6
2. PROBLEM OCH SYFTE	7
2.1 Syfte	7
3. LITTERATURGENOMGÅNG	8
3.1 Historik över homosexuellas situation i Sverige.	8
3.2 Genusforskning	10
3.2.1 Manlighetsforskning	11
3.3 Skolornas styrdokument	13
3.3.1 Det teoretiska gymnasiet	13
3.3.2 Det yrkesförberedande gymnasiet	14
4. TEORI	15
5. METOD	17
5.1 Allmänt om metod	17
5.2 Metodval	17
5.3 Urval	17
5.4 Genomförande	18
5.5 Svarefrekvens gällande enkäten	18
5.7 Resultatredovisning	18
5.8 Etik	19
6. RESULTAT	20
7. ANALYS AV RESULTATET	31
7.1 De privata frågorna	31
7.2 ”Andras attityder och mina”	31
7.3 Sexualupplysning	33
7.4 De politiska frågorna	33
8. DISKUSSION	35
8.1 Sammanfattning	35
8.2 Diskussion	35
9. FORTSATT FORSKNING	38
10. REFERENSER	39
BILAGOR	40

1 INLEDNING

Under den senaste tiden har genusforskningen inriktat sig allt mer på manlighetsforskning. Det faktum att manligheten setts som norm har börjat bli allt mer ifrågasatt. Frågan är om den manliga normen någonsin varit särskilt befast. Kan det inte vara så att det manliga egentligen bestämts utifrån ett motsatsperspektiv på kvinnan? Manlighetsforskaren David Tjeder menar till exempel att hela 1800-talet var en enda stor manlighetskris. Olika omständigheter i den demokratiska och industriella utvecklingen gjorde att manlighetsidealen ändrades mycket under seklet. För den uppväxande manliga ungdomen i 1800-talets Sverige utgavs en mängd uppfostringslitteratur där föräldrarna fick råd och rön om hur de skulle uppfostra sina pojkar till "riktiga" män. Min kandidatuppsats i historia "Från yngling till man – en studie i uppfostringslitteratur för borgerliga män i det oskarianska Sverige"¹ tar upp just detta ämne.

Även om könsstereotyperna från 1800-talet inte är de samma idag finns det likväl normer som präglar unga mäns uppväxt. Skolorna är idag könsblandade, idag finns otaliga kulturer representerade i det svenska samhället på ett helt annat vis än för 100-150 år sedan. En av dessa kulturkretsar som vuxit sig starkare i och med den allt mer toleranta inställningen till gruppen är gaykulturen.

Så sent som 1978 ansågs homosexualitet av socialstyrelsen vara en sjukdom, inte förrän 1994 fick homosexuella par rätt att ingå så kallat registrerat partnerskap, en form av officiell vigselakt. Då, precis som under långa tider genom historien och så även till viss del också idag, omges homosexuella och homosexualiteten i sig av fördomar.

I tonåren testas gränser kring sexualiteten. Pojkarna förvandlas till män, inte utan påverkan av det omgivande samhällets normer och värderingar. Naturligtvis spelar saker som pojkarnas umgängeskrets, tv-programmens bild av vad en riktig man är och föräldrars och förebilders inställningar stor roll när den unge mannen bildar sig sin uppfattning om vad en man är och hur han vill vara man. Maskulinitetsforskaren R W Connell menar att "Den dominerande kulturen definierar homosexuella män som feminina".² Om så är fallet kan det vara lätt att dra resonemanget vidare till att om en ung man vill definiera sig som manlig är de feminina männen något att ta avstånd ifrån för att inte själv bli anklagad för att vara en sådan.

---

¹ Mårtensson Ola, *Från yngling till man – en studie i uppfostringslitteratur för borgerliga män i det oskarianska Sverige*, kandidatuppsats, historiska institutionen, Lund, 2002.

² Connell RW, *Maskuliniteter*, Göteborg, 1996, s.178.

1.1 Bakgrund

Min verksamhetsförlagda tid (vft) under de tre terminerna på Lärarhögskolan har varit förlagd vid ett gymnasium i Helsingborg där samtliga program är yrkesinriktade varav många klasser endast bestående av pojkar. Skolans sköterskor berättade om ett flertal projekt som pågår och har pågått en tid på skolan för att öka förståelsen för pojkars och flickors olikheter och för att öka pojkarnas respekt för flickorna. Dessa är lovvärda projekt och klart välbehövliga på en skola som kraftigt domineras av pojkar. När jag frågade sköterskorna om det fanns något liknande projekt vad gällde homosexuella elever fick jag till svar att det inte behövdes på skolan. Uttalandet kan tolkas på två vis. Dels kan det tolkas som att det inte finns något behov av toleransarbete på det området eftersom det är gott redan idag, dels kan man tolka att sköterskorna har den något världsfrånvända åsikten att det inte skulle finnas några homosexuella på skolan. Den sistnämnda tolkningen kan säkert avfärdas med en gång. Däremot kan vi komplettera den första med en annan tankegång. Kanske är det en alldeles för svår fråga att ta tag i, kanske finns det inte samma stöd att föra det resonemanget bland elever och personalen, kanske kan något sådant i sin tur bygga på fördomar.

I möten med elever på skolan fann jag att homofobin var ganska utbredd – åtminstone när jag har lyssnat till elevers spontana reaktioner och reflektioner på olika företeelser. Menar de allvar med vad de säger? Handlar deras uttalanden egentligen bara om en sak – att visa att de inte är homosexuella, att bekräfta sin egen manlighet genom att uttrycka sig förnedrande gentemot homosexuella och homosexualitet. Kan det vara så att det är viktigare att bevisa något sådant i en homogent manlig klass än i en könsblandad klass?

När en bekant till mig gick i gymnasiet på en av Malmös ”statusskolor” för några år sedan var han öppen med sin homosexualitet. Det var inte helt populärt bland hans skolkamrater. Kommentarer till honom i korridorerna och okamratligt beteende från skolkamraternas sida var vardag för honom för att han var den han är och uttryckte det öppet. Däremot fanns inga öppna gliringar inför andra skolkamrater, åtminstone inte i lärares åsyn. Vad säger det om bekräftandet av manligheten i denna mer heterogena miljö där ungefär hälften av eleverna är flickor.

Med dessa båda erfarenheter i bagaget vill jag i detta arbete gå närmare på djupet kring fenomenet manliga gymnasieelevers attityder till homosexuella på de bägge skolorna som jag refererar till ovan. Kanske stämmer bilden av att homofobin finns på bägge typerna av skolor men tar sig olika uttryck.

2 PROBLEM OCH SYFTE

Med ovan nämnda bakgrund anser jag det finnas anledning att ta upp en diskussion och fördjupning kring manlighet, manlighetsblivandet och homosexualitet i detta examensarbete vid lärarutbildningen.

Mitt övergripande syfte är att granska två elevgruppers syn på homosexualitet samt att sätta resultaten av min granskning i relation till de dokument som de olika skolorna har arbetat fram mot mobbing, kränkande behandling och homofobi på de enskilda skolorna och några teorier kring manlighet och homosexualitet.

Frågeställningar jag hoppas att arbetet ska ge svar på är:

- Hur toleranta uppfattar de bägge grupperna av manliga gymnasieelever sig vara gentemot homosexuella?
- Vilka skillnader i attityder finns grupperna emellan?
- Vilka argument och vad präglar deras ståndpunkter?
- Går det att se samband mellan hur pass utvecklade och riktade skolornas enskilda dokument kring homofobi och kränkningar och attityderna till homosexuella?

2.1 Syfte

Det övergripande syftet med arbetet är således att kartlägga manliga gymnasieelevers attityder till homosexualitet. De bägge grupperna jag kommer att jämföra är dels manliga elever vid ett teoretiskt gymnasium med samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen och dels manliga elever vid ett yrkesförberedande gymnasium med elever från bygg-, el-, och fordonsprogrammen representerade i min studie. Det empiriska underlag examensarbetets syfte grundar sig på är en enkätundersökning som genomförts vid de två gymnasierna.³

---

³ Se bilaga 1.

3 LITTERATURGENOMGÅNG

I detta kapitel kommer jag att ta upp ett antal av de forskningsinriktningar som mitt arbete tangerar. Då arbetet handlar om manliga gymnasisters syn på homosexuella inleds kapitlet med ett avsnitt med en historik kring homosexuellas situation i Sverige och därpå följer något kring inriktningar inom genusforskningen. Då jag har fokus på män i detta arbete har manlighetsforskningen ett särskilt avsnitt. Litteraturgenomgången avslutas med en redogörelse för de undersökta skolornas policy kring homosexuella elevers situation.

3.1 Kort historik över de homosexuellas situation i Sverige.

Kampen för sexuellt likaberättigande har vunnit många segrar under de senaste 30 åren. För att få en bild av hur homosexuellas liv och attityderna gentemot homosexuella förändrats ämnar jag nedan göra en kortfattad historik över homosexuellas situation i Sverige under det senaste seklet.

Genom att nedan citera Jonas Gardells reflektion över homosexuellas situation innan andra världskriget vill jag få fram den känsla av hopp som fanns i en del kretsar under mellankrigstiden.

1867 ställde sig författaren Karl Heinrich Ulrichs upp på en tysk juristkongress för att försvara sin motion om att avskaffa paragraf 175, den paragraf som straffbelade sodomi.

Han han inte längre än till inledningen innan han stoppades. Man kunde inte ens lyssna.

(...) Trettio år senare, 1897, uppstod i Tyskland, på initiativ av läkaren Magnus Hirschfeld, världens första organisation vars syfte var att arbeta för homosexuellas rättigheter, Vetenskapligt-Humanitära Kommittén, WHK.

Under mellankrigstiden utvecklades i Tyskland kontexter i vilka man kunde vara normala. Restauranger, barer, klubbar. Och dit för homosexuella från hela världen. Däribland våra egna Karin Boye och Selma Lagerlöf. Varje människa har behov av att åtminstone tillfälligtvis få uppleva sig normal.

Skapa ett andrum och andas i.

Varje frihet är något som erövrar.⁴

---

⁴ Gardell Jonas, *Oskuld (och andra texter)*, Stockholm, 2000, s.24.

Självklart är denna lätt optimistiska beskrivning av homosexuellt liv på 1920-talet endast en lite minoritet av de svenska homosexuella förunnat. 30-talets hårdföra politik gentemot homosexuella i Hitlers tredje rike gjorde ett skrämmande och abrupt avbrott i europeiska homosexuellas liv med lägerstraff och förintelse som påföljd för ett liv som homosexuell. En intressant iakttagelse med anledning av nazisternas avrättning av tusentals homosexuella gör Fredrik Silverstolpe i boken *Homosexualitet i tredje riket* när han sätter nazisternas homohat i relation till hur svenska antifascister under efterkrigstiden, framförallt på 50-talet, mer eller mindre fortsatte att hetsa mot homosexuella:

Efterkrigs-Europa fick alltså bevittna en märklig politisk paradox. Den öppna och smygande antisemitismen, som tidigare varit gångbar i rätt vida kretsar, hade blivit omöjlig efter nazismens fall. Även främlingshat i vidare bemärkelse, xenofobi, betraktades efter kriget som en avskyvärd nazistisk företeelse. Men homofobi, hat mot homosexuella, var desvärre även efter Tredje Rikets kollaps fullt gångbar och legitimt, inte minst i antifascistiska kretsar.⁵

Samhällsklimatet för homosexuella var således direkt avvisande och fram till 1944 var homosexuella handlingar förbjudna i Sverige. Även om det var förbjudet var det något som förekom. När homosexuella handlingar var förbjudna fann homosexuella varandra för olika former av kontakter ändå. Arne Nilsson skriver i artikeln ”Modernisering och manlig homosexualitet” om homosexuella mäns mötesplatser i Göteborg under mitten av 1900-talet. Mötesplatserna var till exempel parker och offentliga toaletter. Många träffades där för att utföra sexuella handlingar men också för att umgås med andra i samma situation. Han berättar bland annat om speciella rutter i parkerna som homosexuella gick omkring och promenerade i. Deras handlingar var, som nämnts ovan, förbjudna och polisen registrerade misstänkta homosexuella.⁶

1944 avkriminaliserades homosexualitet men ansågs juridiskt sett vara en psykisk sjukdom. 1950 bildades Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) som under sina första år kämpade i stark motvind. Som ovan nämnts blev klimatet gentemot homosexuella under 50-talet allt mer hetskt. Detta förklaras framförallt med att Sverige drabbades av ett antal större rättsskandaler som homosexuella var inblandade i.⁷

---

⁵ Silverstolpe Fredrik, *Homosexualitet i Tredje riket*, Stockholm, 2000, s. 8.

⁶ Nilsson Arne, ”Modernisering och manlig homosexualitet – Svenska storstadsmän kring mitten av 1900-talet”, *Rädd att falla – Studier i Manlighet*, red. Ekenstam Claes, Södertälje, 1998, s. 182-234.

⁷ Carlsson Bo Göran, *Religion, kultur och manlig homosexualitet – Homosexualitetens kulturella strukturer*, Bjärnum, 2000, s. 187-191

Under 1960- och 70-talen tillsattes en del uttalanden och utredningar som utmynnade i lagändringen 1978 då beslöt riksdagen att likställa hetero- och homosexuella förbindelser, året efter avskaffade socialstyrelsen homosexualitet som sjukdomsbegrepp

Under denna period, från 1950 då RFSL bildades och fram till förändringarna 1978 och 1979, pågick ett stort attitydförändringsarbete. Inte minst genom RFSL men också genom de politiska partierna samt genom homosexuellas egna demonstrationer, den första genomfördes 1971.⁸

1980-talet karaktäriseras i homosexuella kretsar främst genom att det första svenska aids-fallet upptäcktes och den därpå kommande aids-epidemin som drabbade många homosexuella och hysterin som samhället drabbades av. Stenholm och Strömberg i boken *Homofamiljer* lyfter fram att det var i ljuset av aids-hysterin homosexuella på allvar började synliggöras. Det ledde i sin tur till att den homosexuella identiteten och livsstilen ändrades till att bli mindre promiskuös och mer lik den heteronormativa livsstilen. Efterhand har också toleransen och attityden till homosexuella blivit allt mer liberal. Av de många reformer för homosexuella som genomförts under de senaste 20 åren bör framförallt lagen om homosexuella sambor från 1988, partnerskapslagen från 1994, lagen som gör att hets mot folkgrupp också omfattar homosexuella från 2003 och adoptionslagstiftningen från samma år nämnas.⁹ Säkert har också det faktum att många kända personer, såsom bland andra Jonas Gardell och Eva Dahlgren, öppet börja tala om sin homosexualitet gjort att många omvärderat sin syn på homosexualitet.

3.2 Genusforskning

Genusforskningen är sprungen ur kvinnoforskningen som gjorde sitt stora inträde på 1970-talet, mycket till följd av det samhällets förändrade strukturer med allt fler kvinnor som förvärvsarbetande, kvinnorörelse och allmänna aktivism under detta decennium. Allt sedan 1970-talet har kvinnoforskningen och sedermera genusforskningen fått allt större genomslag i så väl forskarvärlden som i samhället i stort.

Simone de Beauvoir var något av en ledstjärna för feministerna under förra seklets mitt och genom sitt verk *Det andra könet* satte hon också fokus på det som är grunden i mycket av den feministiska teorin, att könen är socialt konstruerade. Nina Björk som är en av den nutida

---

⁸ ibid. 187-191.

⁹ Stenholm S och Strömberg C, *Homofamiljer – Guide i praktiska, juridiska och ibland absurda frågor för homosexuella som vill ha barn*, 2004, s. 294-296.

svenska feminismens ledstjärnor lyfter i boken *Under det rosa täcket*, som i sig har kommit att bli en klassiker inom svensk feminism, fram ett av de mest talande och centrala citaten ur *Det andra könet*: ”Man föds inte till kvinna, man blir det”.¹⁰

Inom genusvetenskapen vill jag vidare lyfta fram en svensk kvinnohistoriker, Yvonne Hirdman, som fått stort genomslag genom sin idé om ”Genussystemet”. Hon menar att det finns särskilda isärhållningsmekanismer som gör att kvinnor och män tillskrivs olika egenskaper och som gör att könen finns representerade i olika aktivitetsfärer.¹¹

I ett arbete om homosexualitet måste en annan inriktning inom genusforskningen också nämnas, den så kallade queerteorin. Denna inriktning ställer sig emot att de traditionella identiteterna som homo-, bi eller transsexualitet är något fast och menar istället att gränserna mellan dessa olika kategorier är suddiga och föränderliga och att vi människor har en sexualitet som är socialt konstruerad.¹²

3.2.1 Manlighetsforskning

Kvinnoforskningen har som namnet antyder främst varit inriktad på hur kvinnor lever och har levt, under vilka förhållanden och i vilka strukturer. Vad som inte kommit fram ur många av de feministiska genusforskarnas slutsatser är att mannen och det manliga också är produkter av de samhälliga normerna. Manlighetsforskningen som under senare tid fått ett allt större genomslag bjuder på en del intressanta perspektiv.

Tomas Johansson skriver i en artikel ”Från mansroll till maskuliniteter” att det inom manlighetsforskningen framförallt finns två inriktningar. En, essentialism, som riktar in sig på sökandet efter en äkta manlighet, de drag som kännetecknar manlighet och en annan inriktning, konstruktivism, som studerar olika manlighetstyper och vad som karaktäriserar dem. En viktig representant för den sistnämnda gruppen är RW Connell som i *Maskuliniteter* gör en undersökning kring olika manlighetstyper och dess relationer till maktstrukturer, inte minst homo- och bisexuella uppmärksammas och deras samhälleliga kategorisering som feminina problematiseras.¹³

---

¹⁰ Björk Nina, *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*, 1996, s.193-199.

¹¹ Gemzö Lena, *Feminism*, Stockholm 2004, s. 93-95.

¹² Ibid s. 141-143.

¹³ Johansson Tomas, ”Från Mansroll till maskuliniteter”, *Rädd att falla. Studier i manlighet*.Södertälje, 1998, s. 11-14.

Elisabeth Badinter för i sin bok *XY Om mannens identitet* ett resonemang om manlighetsblivandet och då inte minst också attityden till den egna manligheten. Författarinnan pekar på att det historiskt sett funnits två mansrollskriser. Den första i stormakterna England och Frankrike på 16- och 1700-talen som orsakats av att många kvinnor ställde allt större krav på att vara aktiva i samhällslivet samtidigt som männen lade sig till med allt mer feminina manér, såsom ett mer välfriserat språk, något som senare kom att ses som ett hot mot den traditionella manligheten och mot fäderneslandet. Den andra manlighetskrisen uppstod kring sekelskiftet 1900 och är också sprungen ur en tid i vilken kvinnor ville ta större plats i samhället, inte minst det faktum att många kvinnor började förvärvsarbete och tjäna sitt eget levebröd sågs som ett hot mot mannen som den självklare hustruförsörjaren och därmed också mot något som sågs som manligt.¹⁴

Historikern David Tjeder har bland annat studerat rådgivningslitteratur till borgerliga 1800-tals män. Han finner bland annat att vad som är manligt och omanligt skiftar ständigt under 1800-talet och att manlighetskriser uppkommer ganska ofta. Han jämför dessutom med de olika manlighetsideal som finns idag. Genom att hävda att manligheten är i en ständig kris ifrågasätter han Badinters och hennes ståndpunkt om de två manlighetskriserna.¹⁵

En annan forskare som också betonar de olika manligheterna är historikern Tomas Sörensson som i sin avhandling *Det blänkande eländet* tar diskuterar livet vid Kronprinsens husarregerande i Malmö i slutet av 1800-talet. Han för fram många intressanta och viktiga resonemang kring manlighetens och manlighetsidealens olikheter särskilt intressant är att rekryternas manlighetsideal och de unga officerarnas som skiljer sig nämnvärt. Samtidigt som de unga officerarna ser sin manlighet i disciplinen och sin ställning som officer med särskilda uniformer och bekvämligheter som följd, såg rekryterna sin manlighet genom tatueringar, genom att exponera sitt bröst och lägga in en snusprilla under läppen.¹⁶

Sociologen Arne Nilsson har specialiserat sig på manlighet och homosexualitet. I den ovan refererade artikeln beskriver han manlig homosexualitet i Göteborg i början och mitten av förra seklet. I sin avslutande diskussion för han upp den attitydförändring gentemot homosexuella som skett i västvärlden under de senaste decennierna – från att se de homosexuella som omanliga och där med också per definition, som något kvinnligt.

---

¹⁴ Badinter, Elisabeth, *XY Om mannens identitet*, Juva, 1994, s. 15-24.

¹⁵ Tjeder David, "Konsten att blifva herre öfver hvarje lidelse", (red) Berggren A M, *Manligt och omanligt i ett historiskt perspektiv*, Uppsala, 1999, s.177-192.

¹⁶ Sörensen Tomas, *Det blänkande eländet. En bok om Kronprinsens husarer i sekelskiftets Malmö*, Malmö 1997, s. 53-121.

Förändringen har gått från att homosexualitet varit baserat på kön till att baseras på sexualitet.¹⁷

3.3 Skolornas styrdokument

I detta delkapitel kommer de två skolornas olika handlingsplaner som rör homofobi och kränkningar att tas upp. För att inte direkt ska framgå vilka skolorna är går de under beteckningarna ”det teoretiska gymnasiet” och ”det yrkesförberedande gymnasiet”.

3.3.1 Det teoretiska gymnasiet

Den studieförberedande skolan har två handlingsplaner mot kränkande behandling, en för personal och en för elever. I dessa finns en tydlig målsättning: skolan

(...) strävar mot att ingen i skolan utsätts för någon form av kränkande behandling. Var och en som verkar inom skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling.¹⁸

Vidare följer ett avsnitt som tydligt definierar vad skolan lägger in i orden kränkande behandling. Som exempel på kränkande behandling nämns såväl fysisk som verbal, psykosocial och text- och bildburen mobbing, diskriminering, rasism, främlingsfientlighet och sexuella trakasserier. Dessutom är det i fråga om sexuell läggning tydligt definierat att sexuella trakasserier definieras av kränkningar som anspelar på kön och sexualitet samt kränkningar som anknyter till en persons homo- bi eller transsexuella läggning.

Vidare följer ett avsnitt om förebyggande åtgärder i vilket det poängteras att den viktigaste delen av det förebyggande arbetet är ”en återkommande del i vardagsarbetet och att det integreras i undervisningen”. Dokumentet avslutas med vilka insatser som ska sättas in vid kränkande behandling. I stora drag är de bägge handlingsplanerna likartade, det som skiljer sig är framförallt att personalens fackliga rättigheter poängteras.

---

¹⁷ Nilsson, Arne, ”Modernisering och manlig homosexualitet – Svenska storstadsmän kring mitten av 1900-talet”. *Rädd att falla – Studier i Manlighet*, red. Ekenstam, Claes, Södertälje, 1998, s. 230-231

¹⁸ Det teoretiska gymnasiets handlingsplan mot kränkande behandling.

3.3.2 Det yrkesförberedande gymnasiet

För den yrkesinriktade skolan finns tre dokument som berör denna typ av frågor. Dels finns det ett trygghetsprogram för skolan i vilken en handlingsplan för samlevnad och livskunskap, en handlingsplan mot mobbning, en drogpolicy och en beredskapsplan för krissituationer ingår. De andra två dokumenten är dels en samlevnadsplan med skolans policy och dels en arbetsplan för skolan över åren 2004-2007.

I de olika dokumenten poängteras arbetet och avståndstagande gentemot kränkningar, våld, hot, mobbing och diskriminering men ingenstans i dokumenten tas homo- och bisexuella eller transpersoner explicit upp. Ej heller i handlingsplanen för samlevnad/livskunskap synliggörs dessa grupper. Planen är uppdelad i mål, strävansmål och metoder. Målet med denna plan är ”att ge eleverna verktyg och kunskap för att kunna uppleva sitt liv meningsfullt, begripligt och hanterbart ur ett salutogent perspektiv.” Strävansmålen är tre; ”Att öka elevernas empatiska förmåga och självkänsla samt att göra eleverna medvetna om livsstilens betydelse för god livskvalitet”, ”Att varje elev ska ha en öppen relation med all personal på skolan” och ”Att vi ska behandla varandra med ömsesidig respekt. Diskriminering ska inte förekomma”.¹⁹

I metodavsnittet finns 11 punkter nedskrivna som elevrådsteamet kan erbjuda sina resurser till skolans arbetslag. Ett av dessa är ”Killar, tjejer, kärlek, känslor och sex”. I planen för samlevnad poängteras vidare att ”Elevrådsteamet ansvarar för att eleverna under läsåret erbjuds undervisning om relationer, etik, sexualitet, preventivmedel och sexuellt överförbara sjukdomar”. I de övriga dokumenten tas inte sexualitet upp överhuvudtaget.

---

¹⁹ Det yrkesförberedande gymnasiets handlingsplan för samlevnad/livskunskap

4 TEORI

I detta delkapitel kommer jag att kommentera tre teorier som möjligen kan vara av värde som förklaringsmodeller till olika attityder och ställningstaganden som eleverna berättat om i enkätundersökningen. Delkapitlet är på intet sätt någon heltäckande beskrivning av alla de möjliga teorier som skulle kunna appliceras på mitt examensarbete.

Elisabeth Badinter tes den om att pappor ofta bygger upp en manlig referensram med manliga kontexter i rädsla för att barnet ska bli homosexuell, är intressant med tanke på min undersökning. Hon menar att föräldrarna och i synnerhet pappan uppfostrar sin son att inte uppskatta sådant som traditionellt sett är feminint. Kvinnor blir kvinnor när deras menstruation börjar, medan män inte har något liknande stadium, därför måste manligheten bekräftas på något annat vis. En av flera manlighetsbekräftande ritualer som en pojke genomgår är bland annat ett stadium i sin utveckling där sonen måste bevisa att denne inte är homosexuell.²⁰

En av de mest lästa manlighetsforskarna är RW Connell som refererades ovan. I Boken Maskuliniteter resonerar han bland annat om att homosexuella män av den dominerande kulturen ses som feminina. Genom att han i boken intervjuar ett antal män vars vardag inte skiljer sig särskilt mycket ifrån en heterosexuell mans vardag avvärpar han majoritetssamhällets förutfattade mening. Han menar vidare att maskuliniteten är mycket starkt förknippad med heterosexualitet och att pojkar redan tidigt lär sig att dessa är två enheter som inte går att skiljas åt.²¹

Fanny Ambjörnssons avhandling *I en klass för sig – Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* är intressant ur framförallt två hänseenden i relation till mitt arbete, dels ett socioekonomiskt perspektiv och dels ett perspektiv på sexualitet.

Sammanfattningsvis gör hon en jämförelse mellan gymnasietjejeers attityder till bland annat sexualitet, men också kön och klass. Jämförelsen görs mellan tjejer på barn- och fritidsprogrammet och tjejer från samhällsvetenskapsprogrammet. I denna del kan göras en koppling till mitt arbete, inte minst då det handlar om skillnader i socioekonomisk bakgrund bland gymnasieprogrammen. Även om jag inte tar fram det i min studie bör man kunna dra parallellen till de av mig undersökta elevgrupperna. Samhällsvetenskaps- och

---

²⁰ Badinter, 1994, s. 82-106.

²¹ Connell, 1999, s. 177-179.

naturvetenskapseleverna på statusgymnasiet i Malmö kommer i högre grad från medel- och övre medelklass än pojkarna på de yrkesförberedande programmen i Helsingborg.²²

En annan aspekt som är mycket värdefull i Ambjörnssons avhandling är diskussionen om vikten av att uppfattas som heterosexuell. Tjejernas resonemang och attityd präglas i hög grad av att förhålla sig till eventuella pojkvänner eller potentiella sådana. Det är viktigt för dem att kommentera pojkars utseende och egenskaper likasom att väcka pojkarnas intresse och bevisa att de är sexuellt gångbara. Dock handlar det för flickorna om en balansgång. Det gäller att inte bli vare sig den oattraktiva okvinnliga tjejen, som inte får några killar eller den lösaktiga tjejen som ger sig hän åt vilken kille som helst.²³

---

²² Ambjörnsson Fanny, I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer, Stockholm, 2004, s. 31-36.

²³ *ibid* s. 109-126.

5 METOD

5.1 Allmänt om metod

Då mitt examensarbete baseras på en undersökning är det viktigt att noga överväga vilken metod som ska användas för studien. I kapitlet kommenteras en rad aspekter kring metoden och valet av denna.

5.2 Metodval

För att komma fram till ett resultat kring mina frågeställningar fanns många alternativa tillvägagångssätt. De jag satte främst i ett urval med tanke på mitt syfte och mina frågeställningar var dels djupintervjuer med ett fåtal elever vid de två respektive skolorna, alltså en kvalitativ studie och dels en kvantitativ studie genom användandet av en enkätundersökning till ett större antal elever. Då min problemformulering och mitt syfte med arbetet är sådant att jag ska kunna jämföra attityder kan användandet av den förstnämnda metoden resultera i ett mindre representativt resultat för hela gruppen. Användandet av enkäter har i det hänseendet en fördel. Samtidigt kan intervjuaren få ut mer detaljerad information av den kvalitativa metoden.

Andra eventuellt användbara metoder såsom exempelvis observation av elevernas attityder i en situation där de tvingas konfronteras med någon homosexuell eller i samband med sexualupplysning skulle kunna vara möjliga.

5.3 Urval

Urvalet av klasser och elever har skett i ett så kallat stratifierat slumpartat urval.²⁴ De deltagande eleverna är kategoriserade i två grupper, dels de som går i könsblandade (samkönade) klasser på samhälls- och naturvetenskapsprogrammet på en teoretiskt inriktad gymnasieskola i Malmö och dels de som går i enkönade klasser på bygg- el- och fordonsprogrammet vid en yrkesförberedande gymnasieskola i Helsingborg.

---

²⁴ Patel, Runa, Davidsson Bo, *Forskningsmetodikens grunder : att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund, 1991: Studentlitteratur, s. 35-67.

5.4 Genomförande (enkäten)

Enkäten består av ett antal frågor av lite olika karaktär. Dels några som är mer av personlig art, dels några som riktar in sig på skolan och klasskamrater och till sist några som har med samhället i stort att skaffa. Detta val av frågor har valts för att täcka in ett brett spektrum med olika åsikter och få en övergripbar bild av dessa gymnasieelevers bild av homosexuella och homosexualitet.

Vid utlämnade, ifyllandet och inlämnandet av enkätsvaren var jag och den vid lektionen undervisande läraren närvarande. Vid några tillfällen har förtydliganden varit nödvändiga då elever frågat om vissa ords betydelse i enkäten och i vissa fall har eleverna suttit ganska tätt i klassrummet då det finns risk för att de kan ha påverkats av andra kamraters enkätsvar.

5.5 Svarsfrekvens gällande enkäter

Av de 98 utlämnade enkäterna har samtliga lämnat in dessa med svar. 56 av svaren är inlämnade av elever som går i enkönade yrkesförberedande klasser och 42 av svaren är från de som representerar den andra gruppen.

5.6 Tillförlitlighet

För att få en någorlunda stor tillförlitlighet, reliabilitet, i studien var målet att intervjua 100 personer, något som nästan uppnåddes med de 98 enkätsvaren. Det bör dock poängteras att det går totalt omkring 3000 elever på de bägge skolorna varav den större skolan (det praktiskt inriktade gymnasiet) har fler pojkar än flickor och vice versa. Att undersökningen har god validitet är viktigt liksom att dess reliabilitet är hög. Då svarsfrekvensen är hög och mina frågeställningar och syftet med arbetet motsvaras av enkätfrågorna bör också validiteten anses hög.

5.7 Resultatredovisning

För att få en tydlig överblick över enkätsvaren redovisas dessa i stapeldiagram i kapitel 6 tillsammans med en förklaring och kommenterar som de svarande eleverna lämnat i samband med den ställda frågan.

5.8 Etik

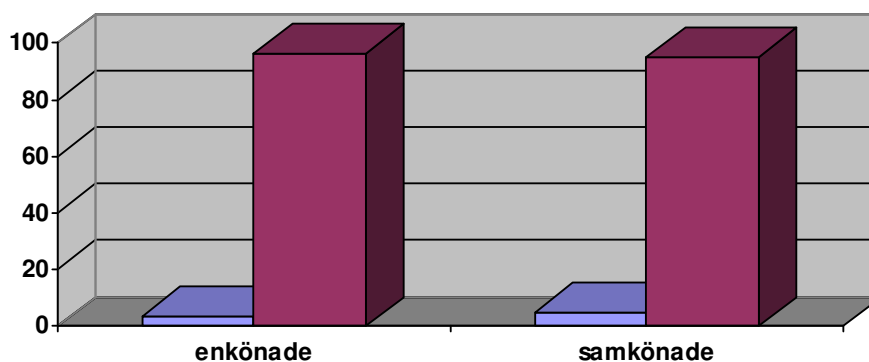
De svarande på enkäterna har uppgett vilket program de går men inte namn eller andra personuppgifter. De olika skolornas namn nämns heller inte, varken i enkäten eller i examensarbetet.

6 RESULTAT

I undersökningen har 98 svar anhallits från de manliga gymnasieelever. I gruppen enkönade klasser ingår elever från bygg-, fordons- och elprogrammen (56) och i gruppen för samkönade ingår elever från samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen (42). Svaren i diagrammen nedan är omräknade till procent.

Diagram 6.1

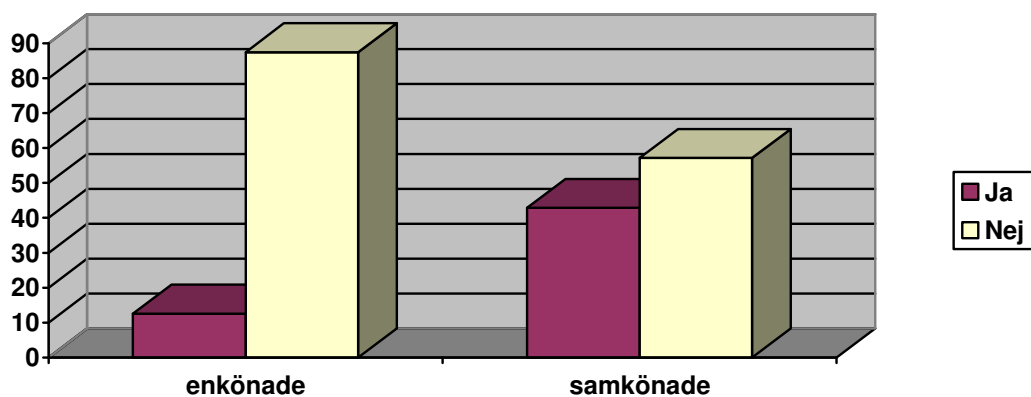
Svar på frågan ”Har du någon nära vän eller familjemedlem som är öppet homosexuell?”

I diagram 6.1 kan enkätens svar på frågan huruvida eleverna har någon familjemedlem eller nära vän som är öppet homosexuell beskådas. Av pojkarna i de samkönade klasserna har något fler en nära vän eller familjemedlem som är öppet homosexuell. Skillnaden är liten, ungefär en procent.

Diagram 6.2

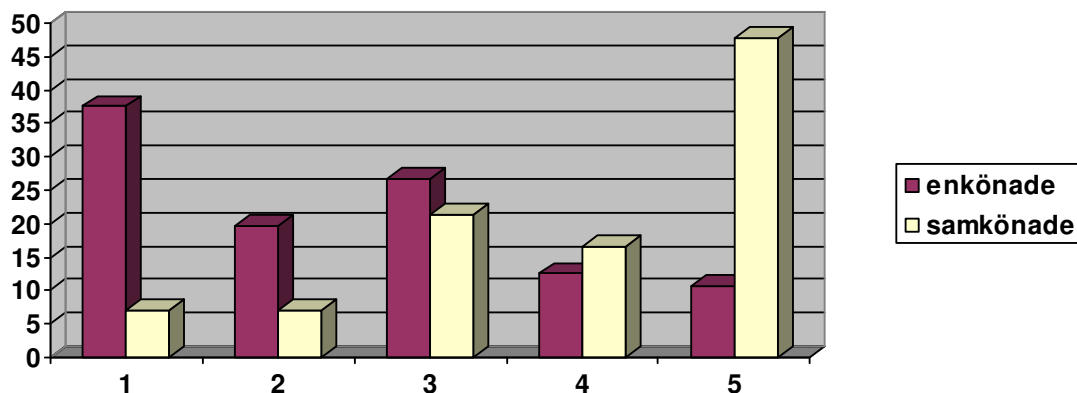
Frågan löd: ”Har du någon bekant du vet är homosexuell?”

Av diagrammet kan vi se att betydligt fler av pojkarna i de samkönade klasserna har någon bekant som de vet är homosexuell, 43 procent, medan det bland pojkarna i de enkönade klasserna endast är drygt 12 procent som har någon bekant som de vet är homosexuell.

Diagram 6.3

Svar på frågan ”Hur är din inställning till homosexuella?”

På frågan har de tillfrågade gymnasieeleverna fått ange en siffra på skalan 1 till 5 där 1 är detsamma som att ha en intolerant inställning och 5 en tolerant inställning. I diagram 6.4 ovan går det att se stora skillnader mellan pojkarna i de samkönade klasserna som uppfattar sig klart mer toleranta än vad pojkarna i de enkönade klasserna gör. Nästan hälften av pojkarna i

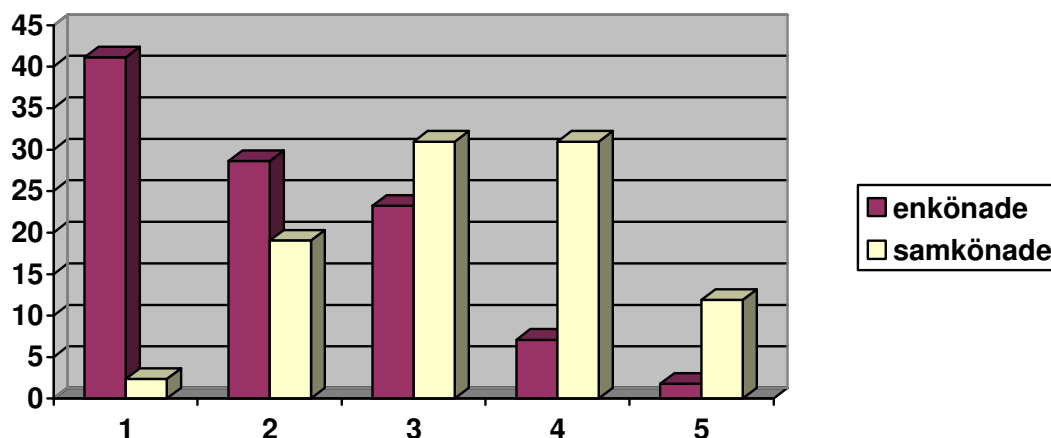
de samkönade klasserna bedömer sig vara toleranta (5) medan endast omkring 10 procent av pojkarna i de enkönade klasserna uppfattar sig vara det. De andra stora skillnaderna mellan de två undersökningsgrupperna är de som uppfattar sig intoleranta (1 och 2 i skalan) är över 50 procent av pojkarna i de enkönade klasserna medan endast cirka 15 procent av pojkarna i de samkönade klasserna ser sig själva som intoleranta.

Efter att de tillfrågade har fått ange i vilken grad de uppfattar att de är toleranta har det funnits möjlighet för dem att kommentera sitt ställningstagande. Bland de samkönade klassernas svar återfinns bland annat följande kommentarer: "Alla får gilla vem man vill". "Jag ställer mig mitt emellan. Jag tycker varken bra eller dåligt om homosexuella, jag accepterar det så länge de håller det lite diskret så att jag slipper drabbas, d.v.s. se dem". "Bryr mig inte om dem. Låt dem leva som de vill, bara de inte flirtar eller liknande med mig". "Jag tycker själv det är fel, men man får väl vara det om man vill tycker jag. Bara man inte gör något med mig." "Jag tycker att alla människor ska behandlas lika. Däremot så är jag inte för homosexuella kyrkliga äktenskap". "Man får ha vilken läggning man vill". "De är ju inte annorlunda än andra förutom att de har en sexuell dragning till samma kön. Och kärleken har ju inga gränser". "Struntar i om folk är det". "Hatar dem". "Vad är felet med det?" "Helt ok." "varför skulle man inte få vara annorlunda, det är ju rätt naturligt". "De får leva sitt liv, bara de inte tvingar på sitt leverne på någon annan".

Bland de enkönade klassernas kommenterar finns bland annat dessa: "På något sätt så skräms man av det, orsaken vet jag inte". "Ja de stör inte mig men jag vet inte riktigt om jag är tolerant eller intolerant för jag har aldrig träffat någon homosexuell." "Jag är intolerant mot homosexuella män, men tjejer kan va homosexuella utan att jag bryr mig." "Bryr mig inte så mycket." "Det är egentligen inget fel...men jag tycker det är äckligt." "Bryr mig inte så mycket, bara de inte blir kär i mig." "Två människor av samma kön ska inte vara tillsammans." "Alla har ju lika stor rätt." "Jag har en barndomskompis som blivit homo. Det är upp till var och en." "Det är okej att vara bög bara inte de är på mig." "Det är fel. För människan är skapt för att fortplanta sig. Är man då bög så blir det problem med det." "Gillar inte dem." "Gillar dem inte. Det är fel och äckligt." "Det är helt sjukt, de har fan inget att leva för." "Alla har rätt till sitt privatliv." "Om många är homosexuella blir det fler tjejer kvar till vanliga killar." "Gillar helt enkelt inte det." "Det är inte meningen att det ska vara två av samma kön eftersom man har ett hål och en stock." "Jag bryr mig inte men vill inte ha med dem att göra." "Det är inte naturens gång."

Diagram 6.4

Diagrammet nedan visar svaret på frågan: "Hur tror du dina klasskamraters inställning till homosexuella är?"

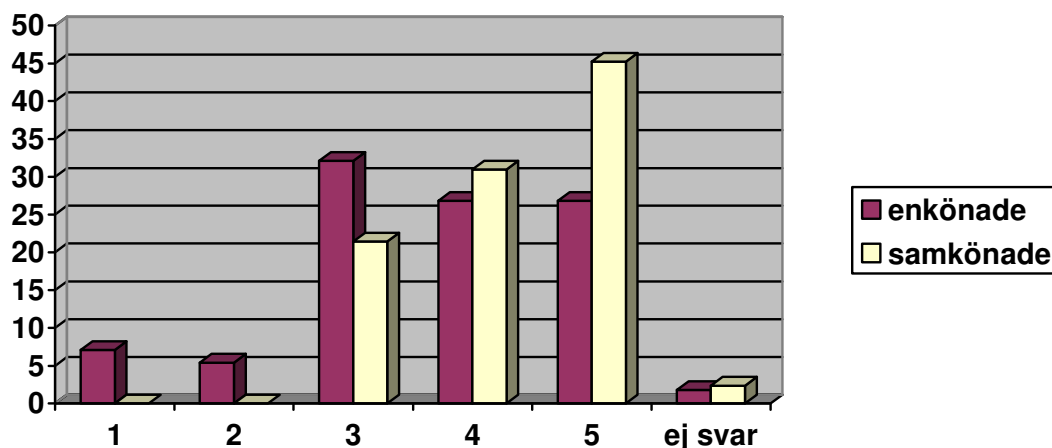
Av diagrammet ovan kan konstateras att pojkarna i de enkönade klasserna uppfattar sina klasskamrater som mindre toleranta än vad pojkarna i de samskönade klasserna gör.

Här följer ett urval av elevernas kommentarer från de samskönade klasserna: "Många är rädda för det okända men samtidigt accepterande." "Vissa, som jag, är väldigt liberala, andra inte nämnvärt." "Tjejerna är nog mer toleranta i min klass." "De flesta hade nog accepterat en öppet homosexuell." "vad jag vet så är det ingen här som (i alla fall öppet) föraktar homosexuella." "De verkar inte särskilt homofoba." "De gillar tyvärr inte homosexuella." "Jag vet att vissa högt och tydligt kan säga att de hatar homosexuella, men de flesta har nog inget emot dem. Homosexuella har blivit vanligare och vanligare." "Ganska blandat."

Bland pojkarna från de enkönade klasserna har bland annat följande kommentarer givits: "Det är inte populärt." "Många är nog emot för att de bara inte gillar det." "Det är mycket stor skillnad mellan bögar och lesbiska. Folk har mer förståelse för lesbiska, det är klassat som mindre äckligt." "Vi är ganska lika i klassen." "De gillar inte homosexuella." "Det är nog inte helt okej att vara homosexuell i dagens samhälle." "Vet inte, brukar inte prata om det." "Antagligen tycker alla likadant som mig här inne."

Diagram 6.5

Svar på frågan: "Hur tror du dina lärares inställning till homosexuella är?"

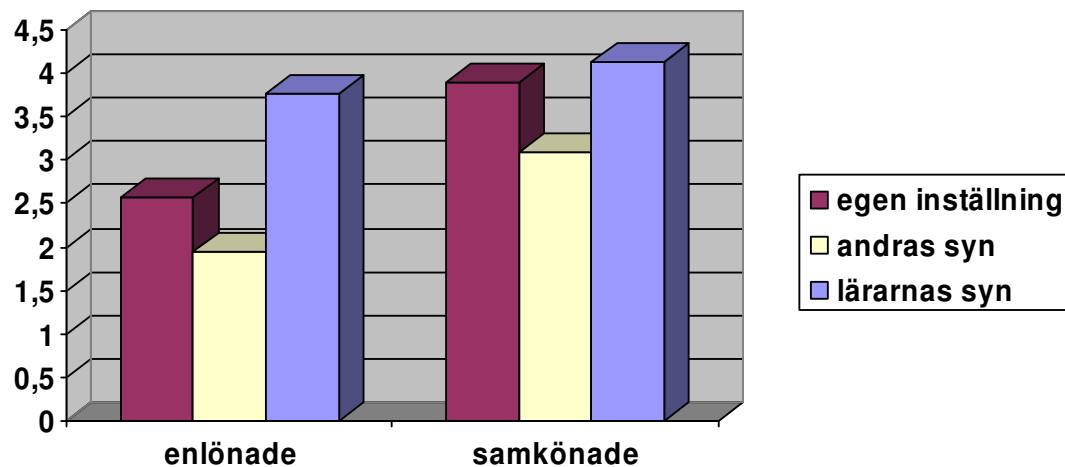
Staplarna i diagrammet ovan visar att bägge grupperna tror att deras lärare är toleranta och få hävdar att lärarna är intoleranta. De som trots allt gör det är enstaka representanter från gruppen från de enkönade klasserna. Ingen av eleverna i de samkönade klasserna uppger att de tror att deras lärare har en intolerant inställning (1 och 2) till homosexuella.

De samkönade klassernas elever kommenterar sina svar med bland annat följande: "De är öppna för alla." "Dom är lite mer mogna och förstår homosexualiteten bättre än oss." "Olika, beroende på lärare." "Jag tror många lärare döljer vad de tycker, d v s om de inte skulle gilla homosexuella. Men jag tror att de tycker som vi överlag." "De måste acceptera alla, hur de än är." "De är lärare av den gamla skolan – de hade andra värderingar då." "Många av den äldre generationen är mer konservativa, yngre inte. Tror det är en åldersfråga, men 'enligt boken' måste de vara toleranta." "Lärare måste tåla alla sorters människor."

Av de enkönade klassernas svar återfinns bland annat följande: "De måste vara neutrala." "Lärare ska alltid vara så demokratiska och öppensinnade." "Jag tror de är toleranta och inte bryr sig om andras läggning." "De tycker säkert att det är ok." "Lärare får inte vara intoleranta mot homosexuella för då får de sparken." "De är ju på allas sida." "Tror att det är lättare att tolerera som vuxen." "Tror de tycker att det är ok, men vill inte komma nära dem." "Hatar och gillar."

Diagram 6.6

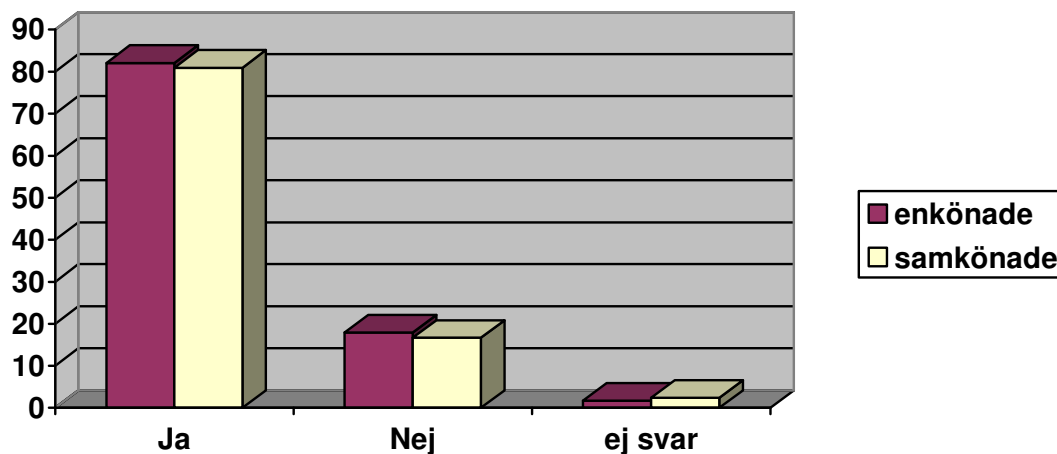
Diagrammet visar en jämförelse mellan de tre ovanstående diagrammen.

Här går att se en stor likhet mellan de bägge undersökningsgrupperna. Bägge grupperna uppfattar sina klasskamrater som mindre toleranta än vad de själva uppfattar sig. Samtidigt uppfattar de också sina lärare som än mer toleranta än sig själv.

Diagram 6.7

Frågan löd: ”Tror du att tjejer och killar har olika syn på homosexualitet?”

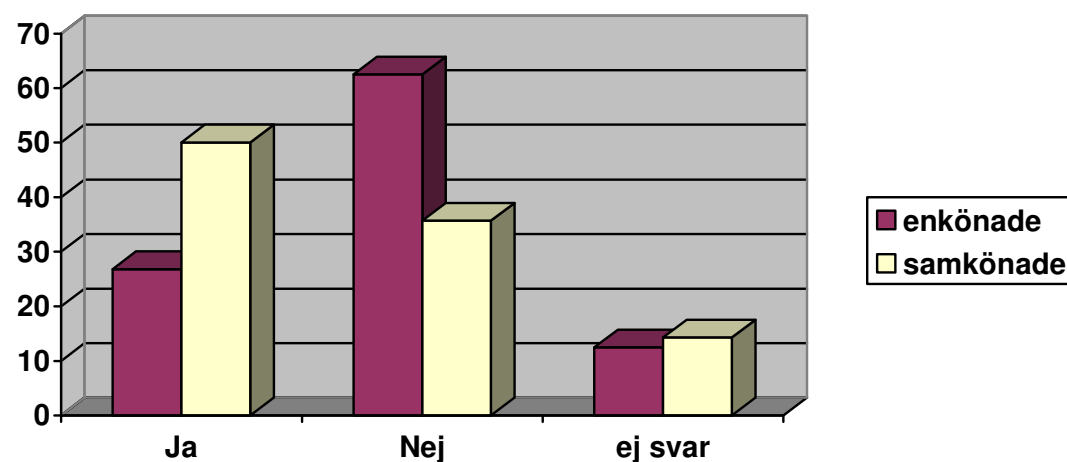
Svaren från undersökningsgrupperna skiljer sig föga åt. I bägge fallen uppger omkring 80 procent att tjejer och killars syn på homosexualitet skiljer sig åt.

Killarna från de samkönade klasserna svarade bland annat: ”Killar tycker nog det är mer okej med lesbiska än bögar och tjejer tvärt om.” ”Tjejer tror jag har lättare att acceptera homosexuella.” ”Tjejer är kanske lite mer öppna än killar.” ”Killar tycker det är obehagligt och äckligt med manlig homosexualitet.” ”Jag tror de flesta killar uppfattar homosexualitet som något onormalt medan tjejer inte bryr sig.” ”

Av svaren från killarna från de enkönade klasserna märks bland annat följande svar: ”Det är najs när brudar är det men när killar är det så gillar jag det inte.” ”Jag tror vi ser det på olika sätt.” ”Tjejer brukar vara mer öppna för olika frågor.” ”Nej, det är från person till person.” ”Jag tror killar tycker det är mer äckligt än tjejer.” ”Tjejer verkar gilla homosexuella.” ”Tjejer accepterar det antagligen.” ”Jag tror vi tänker precis samma, det finns alltid personer som är emot detta.” ”Killar kan inte kramas utan att bli kallad homosexuella, men tjejer kan utan att bli kallad homosexuell.” ”Det finns många som tycker det är äckligt med killar som är homo men som tycker lesbisk sex är ok.”

Diagram 6.8

Svar på frågan: "Tror du att killar i en klass med tjejer är mer toleranta gentemot homosexuella än klasser med bara killar?"

Pojkarna som själva går i klasser med bara pojkar svarar till 60 procent nej på frågan medan 50 procent av pojkarna från de sankönade klasserna svarar ja.

Följande kommentarer fanns bland de sankönade klassernas pojkar: "Dagens ungdomar brukar som regel skaffa sig en egen uppfattning." "Det kan bli lite obehagligt om man är det i en klass med bara killar." "Helt upp till individen." "Ja, åtminstone öppet med skämt och liknande." "Det kan råda en mindre grabbig stämning i en klass med tjejer.² "Tjejers öppenhet ger ifrån sig till killarna." "Tjejer är mer toleranta och det smittar av sig på killarna." "För bögar är lite feminina så man vänjer sig om det går tjejer i klassen." "Killar i grupp gillar inte homosexuella." "Ingen skillnad, det har inte med saken att göra."

Bland pojkarna i enkönade klasser återfinns följande kommentarer: "Tjejer är oftare snällare och mjukare, mindre macho." "Tjejer är mer förstående, tror jag." "Det är klasser med bara killar som är mest toleranta." "Jag hade inte varit mer tolerant, jag tycker som jag tycker."

Diagram 6.9

Frågan löd: ”Har ni haft sexualupplysning i gymnasieskolan?”

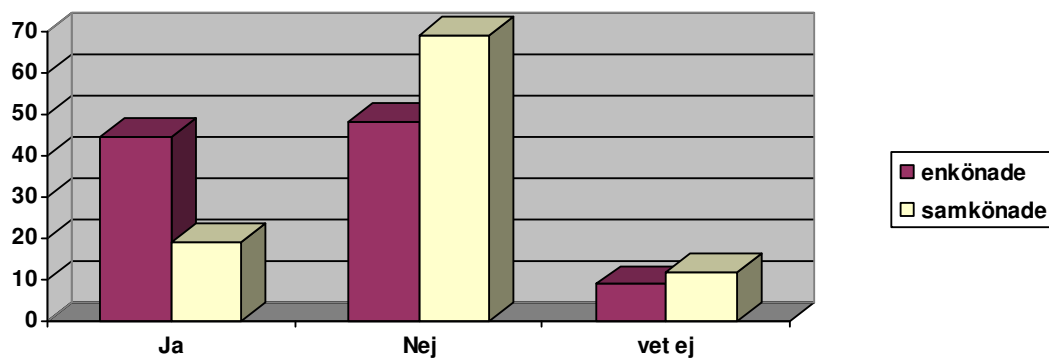
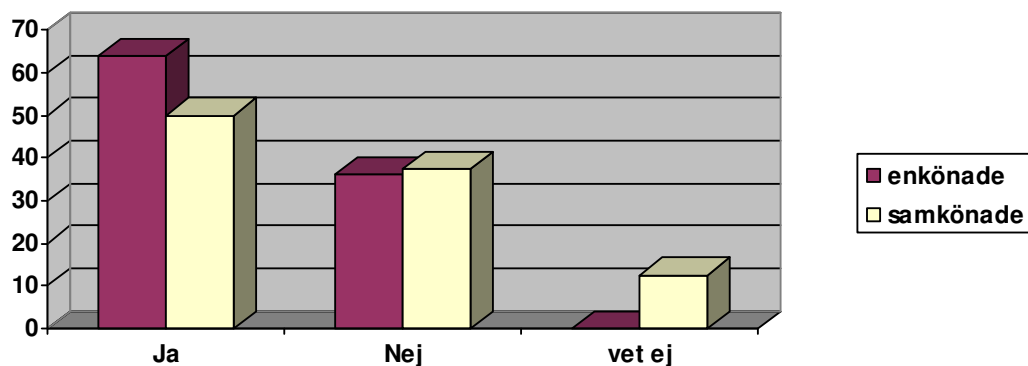

Diagram 6.10

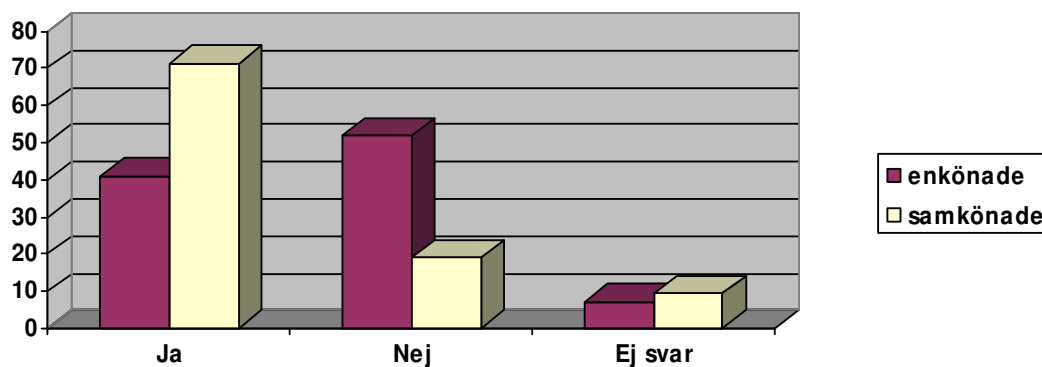
Svaren på den vidare frågan: ”...om ja, talade ni om homosexualitet då?”

I diagrammet 6.9 redovisas svaren på frågan om eleverna haft någon sexualundervisning i gymnasieskolan. Till de som svarat jakande på denna fråga har frågan om det tagits upp något om homosexualitet vid detta/dessa tillfällen. Sammanställningen av svaret på den frågan finns i diagram 6.10. Av pojkarna ur de samkönade klasserna svarar knappt 70 procent att de inte haft någon sexualupplysning i gymnasieskolan och av pojkarna i de enkönade klasserna är resultatet mer jämt. I diagrammet 6.10 kan konstateras att mellan 30 och 40 procent av de som haft sexualupplysning inte fått någon information om homosexualitet.

Diagram 6.11

Elevernas svar på frågan: ”Tycker du att homosexuella par ska få gifta sig på samma villkor som heterosexuella par?”

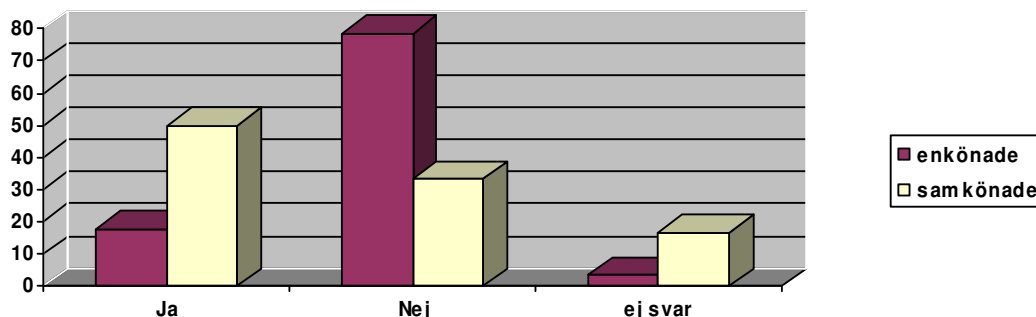
Det visar sig att en majoritet av pojkarna från de samkönade klasserna har en mer positiv inställning till att homosexuella ska få gifta sig på samma villkor som heterosexuella medan pojkarna i de enkönade klasserna är mer negativa.

Av de samkönade klassernas elever kommenterade några sitt svar som följer: ”Deras ensak”, ”Det står i bibeln att det är fel.” ”Alla människor borde ha samma rättigheter.” ”De ska få gifta sig statligt men inte i kyrkan. Homosexualitet strider mot gud och därför ska det inte uppmuntras i kyrkan.” ”De får lov att gifta sig, men inte i kyrkan – där man förbjuder det.” ”Saken är den att man inte kan tvinga kyrkan till det för att den har sina värderingar. I så fall får bögarne gifta sig någon annanstans.” ”Kärlek har inga gränser och giftermålet är det högsta beviset på kärlek mellan människor.” ”Jag är katolik och jag tycker att gud skapade Eva och Adam och inte Per och Adam.” ”homosexualitet hör av historiska skäl inte hemma i kyrkan.”

De enkönade klassernas pojkar svarar enligt följande: ”Vill de det så är det deras beslut.” ”Det är sjukt.” ”Nej, för det är äckligt.” ”Jag tycker det är kärleken som ska vinna, inte andra personer som bestämmer att dom inte får älska.” ”De ska inte gifta sig överhuvudtaget.” ”För det står att det ska vara man och kvinna och inte man och man.” ”Mot naturlagen.” ”Ja, men jag gillar inte att dom skaffar barn.” ”Varför ska de inte ha rättigheter som alla andra?” ”Absolut inte i den svenska kyrkan – det står i bibeln.” ”Sjukt” ”Det känns bara inte rätt!”

Diagram 6.12

Svar på frågan ”Tycker du att homosexuella ska få adoptera barn på samma villkor som heterosexuella?”

Diagrammet 6.12 visar elevsvaren på frågan om de tycker att homosexuella ska få adoptera barn under samma förutsättningar som heterosexuella par. Motståndet mot detta är näst intill kompakt hos pojkarna från enkönade klasser. Ungefär hälften av de tillfrågade i kategorin från samkönade klasser svarar jakande på frågan.

Följande kommentarer återfinns bland andra i svaren från de samkönade klasserna: ”Kanske – kan ju bli svårt för barnet, det kanske blir retat, men de borde få.” ”Det kan bli fel i uppväxten för barnet.” ”Är de lämpliga föräldrar, så ja!” ”Det ger fel signaler mot barnet tycker jag i alla fall. För det är ju man och man som gör barn tillsammans.” ”Huvudsaken är att barnet får den kärlek och uppfostran ett barn behöver.” ”Hur många barn vill växa upp med två pappor som föräldrar?” ”Nej, för den lille parveln kan bli mobbad.” ”Heterosexuella föräldrar bör prioriteras som föräldrar, men homosexuella är klart bättre för barnet än att det får leva på gatan eller ha dåliga föräldrar.” ”Självklart, barnet får det minst lika bra hos två ansvarstagande pappor. Modersgestalt och fadersgestalt finns nog också i homosexuella förhållanden.” ”Fler adoptivföräldrar behövs, men det finns risk för mobbning.”

Bland killarna från enkönade klasser finns följande svar: ”Det är sjukt.” ”Jag hade inte velat ha två pappor.” ”Jag tror världen ska få mer tid på sig att lära sig mer om detta ämnet innan vi blir mogna för det.” ”Barnet mår inte bra av två killar som föräldrar, både mor och far behövs.” ”Det är fel emot barnet.” ”Det är inte naturligt.” ”Barnet kommer förmodligen bli mobbat.” ”Det är ju bra för de barn som är föräldralösa.” ”Barnet kan bli utsatt för mobbing.” ”För vem vill ha två pappor eller mammor? Är det rätt att utsätta barn för detta förtrycket?” ”Mot naturens lag.” ”Synd om barnet, det kan bli mobbat.” ”Det är fan förjävligt!”

7 ANALYS AV RESULTATET

Enkät frågorna har varit uppdelade i tre teman. Det första temat är de privata frågorna (diagram 6.1 och 6.2), det andra temat benämns ”Andras attityder och mina” (diagram 6.3-6.8). Det tredje temat är frågan rörande sexualupplysning (diagram 6.9 och 6.10) och det sista temat rör två politiska spörsmål som under de senaste åren varit i fokus i samhällsdebatten (diagram 6.11 och 6.12).

7.1 De privata frågorna

Endast ett fåtal av de tillfrågade eleverna i de bägge grupperna har någon nära vän eller familjemedlem som är öppet homosexuell. Däremot har omkring 35 procent av eleverna i de samkönade klasserna någon bekant som de vet är homosexuell medan endast drygt 10 procent av eleverna i de enkönade klasserna har detta. Kanske kan det bero på att det är lättare att vara öppen med sin sexualitet i en större stad, fast å andra sidan är de bägge städerna där undersökningen gjorts de två största av Skånes städer. Det kan vara så att miljön i den större storstaden gör att det är fler ungdomar som vågar ta steget ut och berätta öppet om sin homosexualitet än i den mindre. Det kan också vara så att skillnaderna beror på tillfälligheter. Jag kan också tänka mig att det kan bero på elevernas syn på homosexualitet, som kommenteras i nästa kapitel. De som är intoleranta till homosexuella kanske inte är lika mottagliga för att umgås med homosexuella som de som är mer toleranta.

Något som bör kommenteras är hur frågorna är ställda. Frågorna bör i viss mån räknas samman eftersom det inte är helt entydigt vad eleverna definierar som nära vän eller bekant. Men frågan är om just den aspekten kan ha någon större betydelse för svaren i undersökningen.

7.2 ”Andras attityder och mina”

En av de mer intressanta iakttagelserna ibland svaren under detta tema är hur eleverna ser på sin egen inställning till homosexuella och hur de tror att klasskamraternas inställning är. Grupperna skiljer sig mycket åt. Gruppen med enkönade elever ser sig själva som intoleranta gentemot homosexuella (1,7) medan de samkönade klassernas elever uppfattar sig själva som toleranta (3,9). Samtidigt uppfattar eleverna i bägge undersökningsgrupperna att

klasskamraterna är mindre toleranta än de själva, 1,3 i de enkönade klasserna och 3,6 i de samkönade.

Frågan är om detta kan bero på att de flesta killar i gymnasieåldern vill uppfattas som avståndstagande gentemot homosexuella för att inte de själva ska kunna bli sedda som homosexuella – ”bättre fly än illa fäkta”. Då kanske eleverna i gruppkonstellationerna intar en mer intolerant hållning än vad de i själva verket har för att visa att de inte har något med homosexualitet att göra.

De av eleverna som finns i de enskönade grupperna behöver måhända ha gott självförtroende för att våga stå på sig och inte falla för grupstrycket att offentligt inta en ståndpunkt som de i själva verket inte har, eller i varje fall som är något tillrättalagd. Av kommentarerna som eleverna själva skrivit i samband med att de avlade svar på enkäterna ser man just denna trend då eleverna ofta svarar något i stil med att de andra tycker som jag, eller vi brukar inte tala om det. När det gäller de samkönade klasserna vill jag lyfta fram ett särskilt citat: ”Vad jag vet så är det ingen här som (i alla fall öppet) föraktar homosexuella”. Kanske är det så att representanter från de samkönade teoretiskt inriktade klasserna är mer medvetna om att det inte är allmänt accepterat att inta intoleranta ståndpunkter gentemot homosexuella och att de också därför är mer försiktiga med sina uttalanden i negativ riktning.

De flesta eleverna vid bägge gymnasierna ser sina lärare som toleranta. Endast omkring 10 procent av de enkönade klassernas elever tror att lärarna har en intolerant (1-2) inställning till homosexuella medan ingen av eleverna i de samkönade klasserna tror detta. Frågan kunde ha ställts mer specifikt. Eleverna på gymnasiet har i ganska många lärare under sina gymnasieår, detta gör det naturligtvis svårt för eleverna att uppfatta alla dessa lärares toleransnivå i ett omdöme mellan 1 och 5. Jag tror också att vilken lärare eleverna har under just den lektionen de fyllt i enkäterna kan inverka på elevernas svar. När det gäller de enkönade klassernas svar skulle det också måhända vara intressant att se om det går att finna några skillnader mellan olika typer av lärarkategorier.

Av elevsvaren finns en tendens hos bägge grupperna att tro att deras lärares inställning, den som de uttalar under lektionerna, som enligt enkäten uppfattas som antingen ganska neutral eller tolerant är något lärarna är tvingade till. Å ena sidan ligger det något i dessa kommentarer då lärare måste dela skolans värdegrund.

Frågan om killar och tjejer har olika syn på homosexualitet är i hög grad överensstämmande i jämförelse med de olika gruppernas svar. Omkring 80 procent av eleverna tror detta. Och av kommentarerna är det också tydligt att killarna ser homosexualitet bland män som mer besvärande än kvinnlig homosexualitet. Kring dessa resonemang vill jag

återigen föra fram min idé ovan om att många killar är rädda för att av andra själva tros vara homosexuell men också en ide om en erotisk laddning med två personer av det motsatta könet som har intresse för varandra. En del kommentarer tyder också på att pojkarna uppfattar homosexuella pojkar som mer flickiga än sig själva och därmed tror att dessa kommer bättre överens med tjejer och möts av större skepsis bland pojkar. Det senare säger kanske också något om synen på varandra, killgrupperna emellan. På frågan som tas upp i diagram 6.8, tror omkring hälften av de samkönade klassernas elever att killar i en klass med tjejer är mer toleranta gentemot homosexuella än klasser med bara killar i. De samkönade pojkarna menar bland annat att tjejerna i deras klasser har en mer tolerant inställning som smittar av sig på pojkarna. Något som förvånade mig mycket var dock att pojkarna i de enkönade klasserna inte tror på den hypotesen. De är snarare ganska övertygade om att de flesta killar tycker likadant, alltså likadant som killarna i de enkönade klasserna.

Sexualupplysning

En majoritet av killarna i de samkönade klasserna, knappt 70 procent och 45 procent av killarna i de enkönade klasserna (vilket är fler än de som uppger att de haft sexualupplysning) uppger att de inte haft sexualupplysning i gymnasieskolan och majoriteten, men på långt när alla, av de som haft sexualupplysning har också talat om homosexualitet vid dessa tillfällen. Det är svårt att dra några slutsatser av detta, men det kan konstateras att det inte i denna undersökning går att skönja att de som haft mer sexualupplysning har en mer tolerant inställning till homosexuella, som jag tidigare har trott, enligt min undersökning förhåller det sig snarare tvärt om. Dock bör det nämnas att det inte är klart definierat vad sexualupplysning har för innebörd. I praktiken kan det innefatta allt ifrån att ha varit på en föreläsning under en halvtimme, där man hastigt talat om allt från kärlek till könssjukdomar, till ett pågående och med jämna mellanrum återkommande tema på skolan kring sexualitet och kärlek. Sexualupplysning är här med andra ord ett mycket vitt begrepp och frågan är om några slutsatser alls kan dras av frågan.

De politiska frågorna

”Tycker du att homosexuella par ska få gifta sig på samma villkor som heterosexuella par?” och ”Tycker du att homosexuella ska få adoptera barn på samma villkor som heterosexuella?”, så löd de två politiska frågorna som ställdes i enkäterna och skillnaderna är tydliga. Bland killarna i de samkönade klasserna är majoriteten positivt inställda till bägge

frågorna, medan bland killarna i de enkönade klasserna har en majoritet svarat nej på bägge frågeställningarna. De tydligaste majoriteterna är att pojkarna i de enkönade klasserna till 80 procent säger nej till homosexuellas rätt till likabehandling vid adoption och de samkönade klassernas dryga 70 procent som säger ja till homosexuellas rätt till äktenskap på lika villkor som heterosexuella.

Argumenten i dessa svar kan variera mycket men en tendens som går att avläsa är att de som ställer sig negativa till en eller de bägge frågorna ofta använder religionen eller ”naturens lag” som argument. Det är emot ”naturens lag” att homosexuella skaffar barn och att det ”står i bibeln att två av samma kön inte ska gifta sig. Med tanke på vårt sekulära samhälle och på tongångarna i övrigt i enkätsvaren är frågan om merparten av de negativt inställda inte haffar ett argument som de hört någon slänga ur sig och använder det för att underbygga sina egna känslorargument. Det är få av dem som kommenterar sina negativa svar välunderbyggt och sakligt. Däremot är finns det en oerhörd emotionell sprängkraft i frågorna.

Frågan om homosexuellas rätt till att få adoptera barn på lika villkor som heterosexuella är det flest negativa svar, totalt sett. Förutom ovan nämnda diskussion som omfattar bägge spörsmålen vill jag lyfta fram en intressant iakttagelse. Flera av de svarande, i bägge undersökningsgrupperna, kommenterar sitt negativa svar med att samhället inte är moget för detta och att barnet eller barnen skulle bli retade eller utstötta på grund av att det/de har två föräldrar av samma kön. Samtidigt som vissa påstår detta har de själva förhållandevis negativa åsikter till homosexuella själva. Detta gör på något sätt att de underhåller sitt motstånd mot en lika rätt till adoption genom att lyfta fram att samhället och människor är intoleranta samtidigt som de själva är det, ett cirkelresonemang som inte leder fram till något.

8 DISKUSSION

8.1 Sammanfattning

Det övergripande syfte med uppsatsen var att kartlägga manliga gymnasieelevers attityder till homosexualitet och detta med bland annat skolornas planer mot kränkande behandling och homofobi i fokus. Som setts ovan ser planerna väldigt olika ut och har kommenterats i kapitel 3.3 samt appliceras på enkätsvaren i diskussionssavsnittet nedan. De frågeställningar som ställts inledningsvis har tagits upp, såväl frågan om gymnasieelevernas uppfattning om hur pass toleranta de själva är som eventuella skillnader mellan grupperna och vilka argument som präglar deras ståndpunkter. Vad gäller den sista frågeställningen kring ett eventuellt samband mellan hur pass utvecklade och riktade skolornas enskilda dokument är och attityderna till homosexuella avhandlas i slutdiskussionen som följer.

8.2 Diskussion

Med skolornas olika handlingsplaner (kap 3.2.1-3) i bakhuvudet och analysen av elevsvaren i färskt minne kan man dra ett likhetstecken. Den skolan som uttryckligen uttrycker att de ska arbeta emot kränkning på grund av sexuell läggning och att detta ska genomsyra verksamheten och där med också undervisningen, har ett klart mycket högre värde i elevernas självvärdering och i elevernas värdering av kamraternas ståndpunkter. Om det är de olika styrdokumenterna som har givit upphov till denna effekt är kanske mer tveksamt, men det visar tydligt i vilket fall som helst att skolan ifråga inte blundar för problemen.²⁵

En annan aspekt som kan vara viktig att väga in i är Ambjörnssons påpekande om att de som läser samhällsvetenskapsprogrammet i högre grad har föräldrar som hör hemma i medel- och övre medelklassen. Om man applicerar det resonemanget på min undersökning och dessutom väger in att det mer ofta är barn med föräldrar med högre utbildning än gymnasium som läser på gymnasiet teoretiska program, kan man konstatera att det hela kan handla om en bildningsfråga. Således skulle ungdomar på de teoretiska programmen i högre grad ha

---

²⁵ *Handlingsplan mot kränkande behandling för elever (teoretiska gymnasiet) och Handlingsplan för samlevnad/livskunskap (yrkesinriktade gymnasiet)*

föräldrar med högre utbildning och då skulle det kunna vara en del av förklaringen till att de är mer toleranta. Man kan å andra sidan också ifrågasätta det resonemanget och hävda att bildning i sig inte innebär att människor är mer toleranta. Kanske är det rent av så att dessa ungdomar genom föräldrarnas socioekonomiska status lär sig vad som är gångbart för att slå sig fram i en mer studieinriktad miljö, att det inte är allmänt accepterat att vara fördomsfull gentemot homosexuella.²⁶

Många av enkätsvaren bekräftar Fanny Ambjörnssons iakttagelse bland de gymnasietjejer som hon studerat. Frågan är om inte de ovan refererade exemplen kring sexualitet går att anamma rakt av även på dessa enkätintervjuade pojkar. Hon lyfter fram den vikt tjejerna lägger vid att uppfattas som heterosexuella, att förhålla sig till killar och gärna att ha en pojkvän som bekräftar deras heterosexualitet. I deras vardagsprat är det också tydligt att de visar på att de är heterosexuella genom att tala om killar och deras utseende och egenskaper.²⁷

I detta avseende tror jag det går att anamma detsamma rakt över för de intervjuade killarna. Jag kan tänka mig att den uttalade viljan att uppfattas som heterosexuell måhända är större bland pojkarna i min undersökning. Bland svaren som kan ses ovan (kap 6), svarar exempelvis väldigt många killar att de tycker att homosexualitet är okej så länge inte någon homosexuell stöter på dem. Troligen skulle de se det som en attack mot deras heterosexualitet och manlighet om någon homosexuell stötte på dem. Då skulle någon i kamratkretsen kanske kunna misstänka dem själva för att vara homosexuell. Dessa uttalanden bekräftar också Badinters tes om att pojkar fostras till ett slags hororädsla, rädsla att bli eller uppfattas som homosexuell. Många av kommentarerna till enkätsvaren visar tydligt på en rädsla för att själv misstänkas vara homosexuell. En hel del av eleverna skriver att de inte har något emot homosexuella såvida de inte stöter på dem. Frågan är om det är en rädsla för att antingen bli ertappad som homosexuell och ge efter för en eventuell nyfikenhet eller en rädsla att bli sedd tillsammans med någon som är homosexuell och som stöter. Måhända är rädslan stor att någon skulle se detta och tro att det är den heterosexuelle killen som stöter på den homosexuelle. Ett missförstånd av en sådan situation skulle nog enligt många av pojkarna vara förrädisk. För många av pojkarna i undersökningens bägge grupper är detta något viktigt att poängtera.

Badinter hävdar att pojkar genomgår olika manlighetsbekräftande ritualer för att bevisa för sig själv och omgivningen att han inte är homosexuell. Detta avståndstagande kan man tolka som en sådan rit. Att markera sitt avståndstagande mot gruppen homosexuella på det

---

²⁶ Ambjörnsson, 2004, s. 31-36.

²⁷ Ibid, s. 109-126.

personliga planet medan många accepterar homosexuella och ser ganska tolerant på gruppen som sådan, är en vanlig inställning bland pojkarna från de samkönade klasserna. Kanske är det också det som kan förklara motståndet mot homovigslar som finns bland killarna i de enkönade klasserna och naturligtvis de mycket låga toleranssiffrorna i de inledande toleransfrågorna. Det skulle kunna vara så att denna av de manlighetsbekräftande ritualerna måste förstärkas i en miljö med bara män. Att bevisa att man inte är homosexuell genom att exempelvis ha en flickvän på skolan är svårare för de enkönade klassernas pojkar eftersom det går betydligt färre flickor på den skolan än på det teoretiska gymnasiet. Bekräftelsen från flickorna får de inte i klassrummet såsom pojkarna i de samkönade klasserna, då måste de istället förstärka något av det manliga för att visa att få ett annat slags bekräftelse, den från de andra killarna.²⁸

Jag tror att Ambjörnssons andra resonemang om den svåra balansgången mellan att antingen ses som den sexuellt allt för aktive och den sexuellt inaktive inte har samma sprängkraft bland pojkar, åtminstone inte åt ena hållet. Om pojkarna är rädda för att uppfattas som homosexuella är det viktigt att ha sexuella relationer men samtidigt drabbas av någon anledning inte killar av samma dåliga rykte som tjejer när de är väldigt sexuellt aktiva. Snarare tenderar det att visa sig vara något manlighetsbekräftande för en kille att ha många sexuella partners och dessutom kommer säkerligen ingen att misstänka denne för att vara homosexuell om han är känd för att träffa många tjejer.

Den dominerande kulturen ser homosexuella män som feminina, menar Connell i den ovan refererade boken.²⁹ Enkätsvaren bekräftar den uppfattningen, om än inte i den omfattningen jag trott det skulle visa sig. En av eleverna tror att de homosexuella killarna trivs bättre i klasser där det finns flickor eftersom de "är mer lika dem". Oavsett hur skev föreställningen är kan det vara ett steg i utvecklingen av den heterosexuelle unge mannen att bevisa att denne inte är homosexuell, detta då det handlar om ett åsidosättande av den homosexuelle mannen.

---

²⁸ Badinter, 1994, s. 82-106

²⁹ Connell, 1999, s. 177-179

9 FORTSATT FORSKNING

Ämnesområdet skola och homosexualitet är ganska outforskat. Av de resultat jag fått i denna studie skulle jag gärna gå vidare med att undersöka attityder i ett bredare plan, kanske med fler svaranden och eventuellt också än mer uppdelade grupper så att det skulle kunna gå att se hur människor med olika etnisk och religiös bakgrund ställer sig till homosexualitet och hur de tycker att det ska bemötas i skolan. Naturligtvis skulle såväl lärares som kvinnliga gymnasieelevers attityder till homosexuella vara intressant att sätta sig in i, liksom upplägget av sexualundervisning.

Något som är aktuellt under våren och som skulle vara intressant att fördjupa sig i är skolornas arbete efter det att den nya lagen om kränkande behandling av elever träder ikraft i april, om den går igenom riksdagens behandling. Kommer den att ge någon effekt? Hur kommer skolorna att omsätta den i praktiken? Särskilt intressant hade det varit att fördjupa sig i det yrkesinriktade gymnasiets arbete eftersom de explicit inte har något uttryckt kring homosexuella elever och kränkningar av dessa i dagens policydokument. Hur kommer de arbeta efter denna lag som är förhållandevis radikal och genomgripande eftersom den inte bara betonar ett ansvar att stoppa direkta kränkningar utan också reglerar att skolorna ska arbeta förebyggande.

10 REFERENSER

- Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Stockholm, 2004: Ordfront
- Badinter, Elisabeth, *XY Om mannens identitet*, Juva, 1994: Forum
- Björk, Nina, *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*, Stockholm, 1999: Wahlström och Wistrand
- Carlsson, Bo Göran, *Religion, kultur och manlig homosexualitet – Homosexualitetens kulturella strukturer*, Stockholm, 2000: Carlssons
- Connell, RW, *Maskuliniteter*, Göteborg, 1996: Daidalos
- Gardell, Jonas, *Oskuld (och andra texter)*, Stockholm, 2000: Nordstedts
- Gemzö, Lena, *Feminism*, Stockholm, 2004: Bilda förlag
- Johansson, Tomas, "Från mansroll till maskuliniteter", *Rädd att falla. Studier i manlighet*, (red.) Ekenstam, Claes, Södertälje, 1998: Gilunds förlag
- Mårtensson, Ola, *Från yngling till man – en studie i uppfostringslitteratur för borgerliga män i det oskarianska Sverige*, kandidatuppsats, Lund, 2002: Historiska institutionen, Universitetet
- Nilsson, Arne, "Modernisering och manlig homosexualitet – Svenska storstadsmän kring mitten av 1900-talet", *Rädd att falla – Studier i Manlighet*, (red.) Ekenstam, Claes, Södertälje, 1998: Gilunds förlag
- Patel, Runa, Davidsson Bo, *Forskningsmetodikens grunder : att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund, 1991: Studentlitteratur
- Silverstope, Fredrik, *Homosexualitet i Tredje riket*, Stockholm, 2000: Symposium
- Stenholm, S och Strömberg, C, *Homofamiljer – Guide i praktiska, juridiska och ibland absurda frågor för homosexuella som vill ha barn*, 2004: Wahlström och Wistrand
- Sörensen, Tomas, *Det blänkande eländet. En bok om Kronprinsens husarer i sekelskiftets Malmö*, Malmö, 1997
- Tjeder, David, "Konsten att blifva herre öfver hvarje lidelse", (red) Berggren A M, *Manligt och omanligt i ett historiskt perspektiv*, Uppsala, 1999: Forskningsrådsnämnden
- Handlingsplan mot kränkande behandling för elever (teoretiska gymnasiet)*
- Handlingsplan för samlevnad/livskunskap (yrkesinriktade gymnasiet)*

---

7. Tror du att tjejer och killar har olika syn på homosexualitet?

Ja Nej

Motivera ditt svar: _____

_____

_____

_____

8. Tror du att killar i en klass med tjejer är mer toleranta gentemot homosexuella än klasser med bara killar?

Ja Nej

Motivera ditt svar: _____

_____

_____

_____

9. Har ni haft sexualupplysning i gymnasieskolan?

Ja Nej Vet ej

...om ja, talade ni om homosexualitet då?

Ja Nej Vet ej

10. Tycker du att homosexuella par ska få gifta sig på samma villkor som heterosexuella par?

Ja Nej

Om nej, motivera ditt svar: _____

_____

_____

11. Tycker du att homosexuella ska få adoptera barn under samma förutsättningar som heterosexuella

Ja Nej

Om nej, motivera ditt svar: _____

_____